

מרן ראש הישיבה הרב חיים יעקב גולדוויכט זצ"ל

ישיבה - זיקנה ובחרות

"תפארת בחורים כחם והדר זקנים שיבה" (משלי כ', כט')

כמו שתפארת בחורים כחם... כן הידור החכמים הוא הימצא השיבה להם (שיבה ר"ל ישיבה, יישוב הדעת) כי אז יתיישבו בלבם הדעות האמתיות (רלב"ג שם).

ימי השחרות והנעורים מאופיינים במירוצם ומעוצבים בכיבושיהם, ימי השיבה מתייחדים במתינותם ויציבותם. תשוקת הבחרות הלא היא גמיעת מרחבים והתחדשות וכנגדה מידת הזיקנה היא השתרשות והיאחזות, בירור המידות. כיבושי הילדות מפרנסים הם את חכמתם של הישישים ומאידך, תבונת הזקנים נותנת טעם מיוחד למרוצתם של הנעורים.

תפארת בחורים והדרת זקנים אינן מידות נפרדות והפוכות זו מזו, אלא היפוכם של דברים משלימות האחת את רעותה, התמזגותן היא המביאה לידי שלימות רוחנית אחת, צירוף זה משמש כאבן יסוד בבנין קומתו הרוחנית של עם ישראל בעת היותו לעם. "פנים בפנים דבר ה' עמכם" (דברים ה', ד') אמר ר' לוי בדמויות הרבה נדמה להם וגו' בשעה שנתגלה הקב"ה על ים סוף וגו' לא נראה להם אלא כבחור, שאין מלחמה נאה לעשות אלא על ידי בחור שנאי- 'ה' איש מלחמה ה' שמוי (שמות טו', ג'), וכשנתגלה הקב"ה על הר סיני ליתן להם תורה לישראל לא נראה להם אלא כזקן שאין תורה נאה יוצאה אלא מפי זקן, מה טעם דכתיב 'בישישים חכמה ואורך ימים תבונה' (איוב יב', יב') אמר ר' חייא בר אבא אם יאמר לך ברא דזניתא תרין א-להים אינון אימר ליה, אנא הוא דימא, אנא הוא דסיני" (פסיקתא רבתי כא'). וידועים כבר הדברים בבית מדרשנו שגילוי מידת הקב"ה מלעילא משפיעה על הנהגת הברואים מלתתא, ויחד עם זאת הנהגת הברואים דלתתא משפיעה כביכול על מידתו של הקב"ה מלעילא וזאת משום שהלעילא והלתתא מכוונים זה לעומת זה ויונקים השפעתם זה מזה.

'על הים מהו אומר ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה' (שמות יד', כב') מכאן אתה למד שלא נקרע להם הים עד שבאו לתוכו עד חוטמם" (שמות רבה בשלח כא', י"י) וכן הכתוב אומר "מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו" (שם יד', טו') ושם באור החיים הקדוש). במידת הגבורה המשיכו ישראל גילוי אנפי "בחרות" דעתיק יומין, ומתוך גילוי זה חזר והושפע עליהם שפע בחרות שבקעה מתוככי ליבם שירת "עזי וזימרת י-ה' " וגו'. וזה לעומת זה גילוי אנפי "זקנה" דשכינה בבוקר בסיני אספקלריא המאירה היא המראה באצבע שעל מנת שיהיו כלים הראויים לקבלת השפע המתגלה באור התורה,

זקוקים היו ישראל להדר שיבת זקנים שכל שאיפתו נובעת ממאפייני הזיקנה הטמונה באותו מעמד.

וּדְרָשׁוּ חֲז״ל (ברכות נב.) שאין עסק התורה מתקיים מתוך קלות ראש אלא דווקא באימה ויראה כזמן נתינתה. נטילת הכוחות שהכשירו את הקבלה בעת ההיא והמשכתם לכל רגע ורגע היא הנותנת את האפשרות להפנים את כחות השיבה יציבות ומתינות, אשר יסודם מחינוך הכלים בשאיבתם מבאר מים חיים של קניין התורה בחכמתה.

”אז ישיר משה” הדא הוא דכתיב ’ואני אשר עוזיך וארנן לבוקר חסדיך’ (תהילים נט, יז) - ואני אשר עוזיך - אמתי בזמן שעמדו על הים שנא’ עזי וזמרת י-ה וארנן לבוקר חסדיך - אותו הבוקר של מתן תורה” (שמו”ר כג, ו).

גילוי העזות והקפיצה אל תוך מימי הים מתוך חיי הבחורות באים הם, אך זקוקים הם כהכנה לרננת הבוקר במעמד הר סיני מתוך כובד הראש של ימי הזיקנה שהרי שלובות הם זרוע בזרוע שתי מידות אלו והאחת מפרנסת את רעותה.

המסד הינו בעזות והבחורות שנתגלו על הים, והטפחות הוקמו עליו במעמד הר סיני וחתמו את הבניין המושלם. ריבוי האורות הראשוניים לא יתעלו לתפארתם לולא רננת הזיקנה והשיבה. וזהו מה שאמר ר’ חייא ”אנא הוא דימא אנא הוא דסיני”, הנהגה אחת היא, אך ריבוי גוונים המשלימים את כל תחומי הקשת בא ללמדינו שאין לאחת אלא חברתה.

תפקידה של ישיבה לינוק את חלבה מן הבאר המניקה את גדולי ישראל בכל הדורות, אך יסודותיה מושתתים על משאבי ההתלהבות של רוח ההתחדשות, תפארת הבחורים והדר הזקנים השלובים זה בזה הם ההוד והכוח המנשא את גאון רוחו של העם.